దైవాధీనపు జీవితం

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

మా బావ వెంకటేశ్వర్లు జీవితంతో చెమటలు కక్కుతూ పోరాడటం అందరికీ కనిపిస్తుంది. కొందరు జీవితంతో నిశ్శబ్దంగా పోట్లాడతారు. కొందరు జీవితంతో ఆటాడే చాంపియన్లలాగా కనిపిస్తారు. మరికొందరు ఒడుపుగా వేటాడతారు. ఇంకాకొందరు నిర్లక్ష్యంగా కూర్చుంటే జీవితమే వచ్చి వనమాలలు వేస్తుంది. (ఇవి నాలుగు కేరట్ల "పసిడి పలుకులు". వీటికీ కథకూ ఏమీ సంబంధం లేదు.)

మా నాయనమ్మ కూర్చున్న పీటమీది నుంచి లేచినట్టు కనబడకుండా పన్నెండు మందికి వంట చేసేది. వంట ఎప్పుడారంభమయిందీ, ఎప్పుడు ముగిసిందీ తెలిసేది కాదు. మా అమ్మ వంట ప్రారంభించటానికి ముందు, సినిమాలలో టైటిల్స్ మ్యూజిక్‌లాగా పెద్ద ఆర్భాటం మొదలవుతుంది. అయిపోవచ్చే సమయానికి చెడ్డ క్లయిమాక్స్‌గా ఉండి, యమ టెంపోలో ట్రంపెట్లూ, ఓబోలూ, పియానో బాదుళ్ళూ చెలరేగుతాయి. అంతా ఉండేది అయిదుగురమూ. వోటు తీసుకుంటే అయిదుగురికీ అయిదుగురమూ "ఈ పూట వంట ఆలస్యమయింది," అనే స్థితిలోనే ఉంటాం. మేము భోజనాల ముందు కూర్చున్నప్పుడు నాకు "జనగణమన" లీలగా వినిపించినట్టుంటుంది. (ఇది శుద్ధ డైగ్రెషన్. దీనిక్కూడా కథతో సంబంధం లేదు.)

మా వెంకటేశ్వర్లుబావ అత్తగారి పోలిక—అంటే మా అమ్మ పోలిక. అతని జీవితంలో బాక్‌గ్రౌండు ఎఫెక్ట్స్ కొంచెం మోతాదు మించి ఉంటుంది. తన కున్నది నాలుగెకరాల భూమీ, ఆరుగురు పిల్లలూ, ఒక ఎలిమెంటరీ స్కూలూనూ. నాలుగెకరాల భూమి ఒకటే రాబడి గలది, మిగతా రెండూ ఖర్చుపద్దులే.

ముగ్గురు పిల్లలు పుట్టాక ఇక హాల్ట్ పెట్టమని మా బావకు చెప్పి చూశాను. వింటాడని కాదు—నా తప్పు లేకుండా చెప్పా నన్న ఆత్మసంతృప్తికోసం. చెమటోడ్చటంలో ఆసక్తిగలవాడు భారం తగ్గించే పద్ధతులను తప్పక ఆక్షేపిస్తాడు.

దేన్నయినా ఆక్షేపించవచ్చు. ప్రపంచంలో గల ప్రతి మానవ విశ్వాసానికీ వ్యతిరేకంగా మరొక మానవ విశ్వాసం ఉండనేఉంది. సైన్సులోకూడా, విశ్వాసాలు ఇంద్రియగ్రామంకన్న కూడా బలీయమైనవి గదా; (మరికొన్ని పసిడి పలుకులు-కాని కథకు అప్రస్తుతం కావు.)

కాని విశ్వాసాల సమర్థింపు విశ్వసనీయంగా ఉండాలి. (ప.ప.?) పిల్లలను కనడం ఆపుచెయ్యరాదని నన్ను ఒప్పించడానికి చెప్పిన కారాణాలు పరస్పర సంబంధం గలవి కావు. అవి ఇలా వున్నాయి:

పిల్లలు కావాలంటే పుడతారుట్రా, వెధవా? దేవుడివ్వాలి. క్షీణేపుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి. మర్త్యలోకం విశంతిగాళ్ళు తన కడుపున (అంటే, ఆరోగ్యం కోల్పోయి, కాల్షియం డిఫిషన్సీతో బాధపడే మా అక్క కడుపున) పుట్టుకురావలిసి ఉంటే ఆపడం నీతరమా, నా తరమా? బిడ్డలో అని మొత్తుకునేవాళ్ళకు పుట్టరేం?

ఇద్దరాడపిల్లలూ, ఒక మగపిల్లవాడూ పుట్టారు గదా, ఆడముండల మెజారిటీ ఎక్కువ కాలా? ఇద్దరు మగపిల్లల తరవాత ఒక అడపడి పుట్టినా నువ్వన్నట్టు హాల్ట్ పెట్టెయ్యొచ్చు. బాలెన్స్‌షీట్ ఫేవరబుల్‌గా ఉంటుంది. కాని వ్యాపారం నష్టంలో ఉండగా ఎలా ఆపటం?

ఈ గర్భనిరోధ విధానా లున్నాయి చూశావూ? అవీ ఖర్చుతో కూడినవే. లెక్కేసి చూశాగా, ఓ విధంగా పిల్లలే చౌక. మరో టేమిటంటే, అవి నమ్మకంగా పనిచెయ్యవు. మా వూళ్ళో లక్ష్మినారాయణ లేడూ...

అన్ని వాదనలూ విని, "ఆపరేషన్ చేయించుకుంటే?" అన్నాను.

నా కేసి మా బావ కోపంగా చూసి, "ఇంకా నయం!" అన్నాడు. అంటే ఆయన ఉద్దేశం నాకర్థం కాలేదు. ఆపరేషను చేయించుకున్నవాళ్ళు నా ఎరికిన కనీసం అరడజనుమంది ఉన్నారు. వాళ్ళు పెళ్ళాలతో నిశ్చింతగా సుఖపడుతున్నారు.

ఇంకోరు చెప్పేది వినకపోవడమే కాకుండా ఇంకోరు విననిది చెప్పడంకూడా మా వెంకటేశ్వర్లుబావకు పరిపాటే.

ఎందుకో చెప్పలేనుగాని, కొందరు సుమతీశతకం పద్యాలు చదివినా ఆలకించబుద్ధి అవుతుంది; మనకు తెలిసిన విషయాలే చెబుతున్నా అందులో ఏదో కొత్త సత్యం ఉన్నట్టు అనిపిస్తుంది. మరికొందరు ఎంత పనికివచ్చే మాటలు చెప్పినా వినబుద్ధి పుట్టదు. లోపం వాళ్ళు చెప్పే తీరులోనో, ఆ చెప్పడం వెనకఉండే మన స్తత్వంలోనో ఉంటుం దనుకుంటాను.

మా బావ జీవితపోరాటంలో కొండలకు వెంట్రుకలు కట్టే ధోరణి తరచు ప్రదర్శించేవాడు. కొండలకి వెంట్రుకలు కట్టటమనేది కడుపు నిండినవాళ్ళు చేసే పని. జీవితంలో జూదమాడటం కూడా ధనికుల వ్యాపకం. మా బావ లాటి వాళ్ళకు తగినది కాదు.

ఆయన కున్నది నాలు గెకరాలు. ఆ నాలు గెకరాల్లోనూ పధ్నాలుగు రకాల పంటలు వేసి రెండు చేతులా వేలకు వేలు సంపాదించటానికి పథకాలు వేసి కలలు కనడమే గాక, వాటిని వివరంగా అందరికీ చెప్పేవాడు.

"ఒరే, చెరుకు వేస్తే ఎంత లాభ మనుకున్నావ్? ... పొరపా టైపోయింది గదరా! దొరపొగాకు వేసిఉంటే...ఒరే, మా వూరి మునసబు అల్లుడు కడపలో బత్తాయితోటలు వేసి లాభం చేస్తున్నాట్ట గదా...! అన్నట్టు, ఈ అనబిషాహీ ద్రాక్ష గురించి నీ కేమన్నా తెలుసా?...కనకాంబరం పూలసంగతి విన్నావూ? అరెకరం తోట మీద రోజుకు ఇరవై రూపాయ లొస్తా యంటున్నారే? రోజు కిరవయ్యాయితే నెల కెంతయిందీ? పోనీ అందులోనే సహం చూసుకున్నా ... అసలు వెయ్యాలిసింది నిమ్మతోట రా, వారే! ఏడాదికి ఎకరానికి ఎనిమిదివేలు లాభం రాని నిమ్మతోట వొట్టి వెధవతోటట!..."

ఇదీ వరస. ఒకసారి బంగాళాదుంప, ఒకసారి కాబేజీ లేక కాలీఫ్లవర్, ఒకసారి బుంగమిరప. ఇదంతా ఏమిట్రా? ఉత్త ఆవాలు చల్లితే ఎంత లాభమో తెలుసా? చేసేది ఏమీ లేదు—విత్తులు చల్లు, పంట నల్చుకో. మరోసారి జీడిమామిళ్లు — గవర్నమెంటు సబ్సిడీతో మరీనూ...

భూమిని కొంచెంకూడా మార్చకుండా మా బావ ఆ నాలు గెకరాల్లో అన్ని రకాల పంటలూ పండించాడు — మానసికంగా లక్షలు గడించాడు. అదీ మానసికంగానే మరి. వాస్తవంగా సాధించిన దేమంటే, ఆర్గురు పిల్లలూ, అంతకంతకూ పెరిగిపోతున్న దారిద్ర్యమూనూ.

ఈ పంటల కలలు అలా ఉండగానే, భద్రాచలం ప్రాంతాల్లోనూ, మంజూరు గాని ప్రాజెక్టుల కిందా కారుచవగ్గా వందలేసి ఎకరాలు కొని కళ్ళు చెదిరే సేద్యం చేశాడు—మానసికంగానే.

కొంతకాల మయాక ప్రాజెక్టులకు సంబంధం లేనిచోట్ల వందలకొద్దీ ఎకరాలు కొనడం గురించి కలలు ప్రారంభించాడు. ఎందుకని అడగండి — ఇళ్ళ స్థలాలుగా అమ్మడానికి. ఈ ప్రక్రియలో మా బావ సంపాదించే లాభం నోటితో గుణించేది కాదు. నేను కాగితంమీద లెక్క వేసిన దాకా వదల్లేదు. వేసుకో! ఎకరం వెయ్యి చొప్పున కొని గజం రూపాయిన్నర చొప్పున అమ్మితే ఎంత లాభం? మాట వరసకి యాభై ఎకరాలతోనే బిజినెస్ చేశా మనుకో - ఎంతయిందీ?

"ప్లాట్లు వేసి అమ్మేటప్పుడు రోడ్డుకూ వాటికీ వదలాలిగామాలుగా?" అన్నాను.

మా బావ పళ్ళు బిగబట్టి, మూతితో అయిష్టాన్ని సూచించే చప్పుళ్లు చేస్తూ, "అదంతా వదిలినాకనే మనం గజం రూపాయిన్నర చొప్పున గిట్టేట్టు అమ్మామనుకుంటే పోలా? నిక్షేపమంటి ఇళ్ళ స్థలాలు గజం రూపాయిన్నర కెవడ్రా ఇస్తాడూ? రెండున్నర అంటే ఎగరేసుకు పోర్రూ? ... లెక్క ఎంతొచ్చిందీ?" అన్నాడు బావ.

"గజం రూపాయి చేసుకో, బావా. ఎకరం నాలుగు వేల ఎనిమిదొందల నలభై. యాభై ఎకరాలకు?—"

"ఛీ, ఛీ! అప్రాచ్యుడా! మన లాభ సంతా దిగలాగేస్తున్నావు," అన్నాడు బావ.

"కాస్త తక్కువ అంచనాలోనే ఉంటే మంచిది, బావా."

"సరే పోనీ, రౌండుగా ఎకరం మీద అయిదువేలు వస్తుందనుకో—చచ్చుధర—అయినా మనలో మనం అనుకోవటాని కేం? యాభై ఎకరాలూ యాభై -అయిదువేలు, అంటే రెండున్నర లక్షలు. ఇంతేనా?"

బావకు నీరసం పుట్టింది.

"న్నర కూడా ఎక్కడిదీ. యాభై ఎకరాలూ ఊరికే రాదుగా? ఎకరం రెండువేలచొప్పున ఒకలక్ష పోనేపోయె."

"ఇంకా నయంరోయ్! ఎకరం రెండు వేలే! వెయ్యేగదా అనుకున్నాం? పై అరలక్ష పోయిందా. అంటే దిగుబాటు రెండు లక్ష లయిందా?...మనం మరీ తక్కువ కమ్ముతున్నా మన్న మాటే. ఈపాటి బిజినెస్ మీద సునాయాసంగా అయిదారు లక్షలు వచ్చేస్తాయి, తెలుసా?"

నాకు తెలీ దన్నాను. బావ నా అజ్ఞానానికి జాలిపడ్డాడు. ఆయన అమాయికత్వానికి నేను దడుచుకున్నాను.

మా బావ కలల ఆర్భాటం గురించి పూర్తి దండకం చదవటం నా కిష్టంలేదు. (గ్రంథ విస్తర భీతి.) ఒకవేళ చదవదలిచినా నాకు ఆయన బుర్రలో ఉన్న ఆలోచనలన్నీ తెలుసు ననుకోను. అంచేత నాకు తెలిసినవాటిలో కొన్ని మాత్రమే చెప్పాను. (అన్నీ చెప్పాను లెండి. కాని జిడ్డు పట్టించా నని ఎలా ఒప్పుకోను? కొందరు మహారచయితలు వాళ్ళకు తెలిసిందంతా రాసేస్తారు. నాబోటి వాడు తెలిసిందానికన్న ఒక్క పిసరు హెచ్చే రాసినా నమ్రతగా ఉండటం మంచిదిగద.)

ఉద్యోగం విషయం అడక్కండి. ఎలిమెంటరీ స్కూలు. అందులోనూ పల్లెటూరు. స్కూలుమీద వచ్చే ఆదాయం పుడుపులకు చాలదు.

సంతానయోగం బాగా ఉన్నందున ఎవరూ ఏ పూటా సరిగా తినేవాళ్లు కారని నా అనుమానం. ఏ పిల్ల ఒంటినా చిరగని బట్టలు నేను చూళ్ళేదు. నేను చూడ నప్పుడు వాళ్లు మంచిబట్టలే కట్టుకునే వాళ్ళనుకుంటే నాకు తృప్తిగానే ఉంటుంది గాని, అనుకోవటం చాతకావటం లేదు.

మా సుందక్క కాపరానికి నేను చెయ్యగలిగిందేమీ కనిపించలేదు, ఏపండగనో వంకపెట్టి వాళ్ళందర్నీ పిలుచుకొచ్చి, ఓ వారంరోజులుంచుకుని, ఓపికమటుకు బట్టలూ అవీ పెట్టి పంపించడంతప్ప.

మా బావకి బస్తీ జీవితం బాగుండేదికాదు. మా అక్క వారం పదిరోజులు చాకిరీ తప్పిందని సంతోషించేదే గాని, ఆవిడకూ బస్తీ జీవితం అంత నచ్చదు. పిల్లలుమాత్రం మా ఇంట్లో ఉన్నన్నాళ్లూ స్వర్గంలో ఉన్నట్టే ఉండేవాళ్లు. తిరిగి ఇంటికి బయలుదేరేటప్పుడు పెద్దపిల్లలు బిక్కమొహాలు వేసేవాళ్లు.

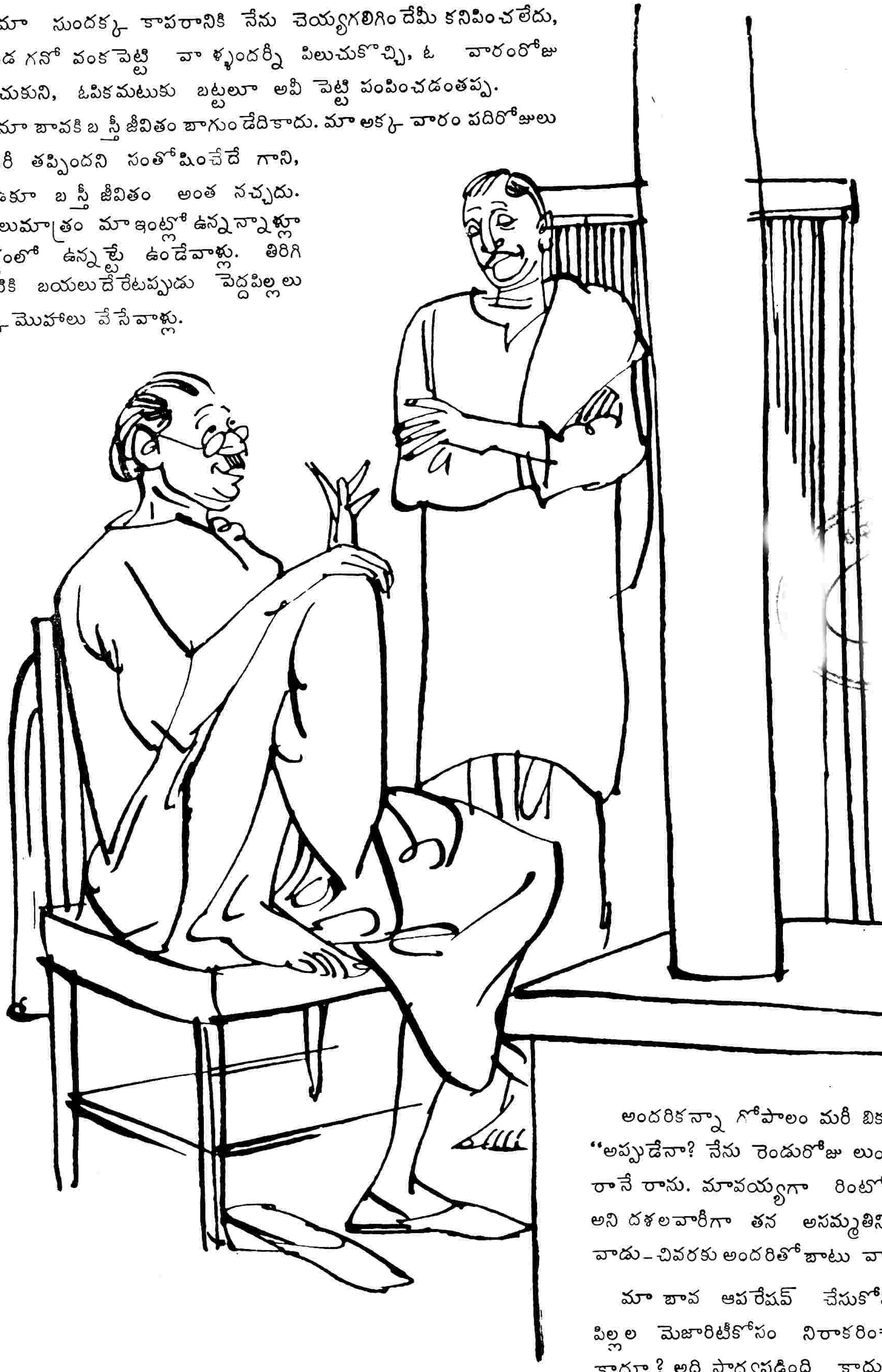

అందరికన్నా గోపాలం మరీ బిక్కమొహం వేసి, "అప్పుడేనా? నేను రెండురోజు లుండి వస్తా...అసలు రానే రాను. మావయ్యగారింటోనే ఉండిపోతా," అని దశలవారీగా తన అసమ్మతిని పెంచుకుపోయేవాడు–చివరకు అందరితోబాటు వాడూ వెళ్ళేవాడు.

మా బావ ఆపరేషన్ చేసుకోమన్నప్పుడు మగపిల్లల మెజారిటీకోసం నిరాకరించాడన్నా నేమో కాదూ? అది సాధ్యపడింది కాదు. ఇద్దరాడపిల్లల

తరవాత గోపాలం పుట్టాడు. వాడి తరవాత మళ్ళీ ఇద్ద రాడపిల్లలు పుట్టి, ఆరో వాడు మగపిల్లవాడు పుట్టాడు. బడ్జెటు లోటు రెట్టింపయింది.

ఆడపిల్లల్ని గురించి నేను చేయగల దేమీ లేదు. చట్టాన్ని ధిక్కరించి వాళ్ళను చిన్నతనంలోనే మా బావ ఎవరికో ముడి పెట్టేస్తాడు. పెద్దదాన్నీ, రెండోదాన్నీ అలాగే పదేళ్ళు దాటకుండా ముడిపెట్టేసి, గుళ్ళోపెళ్ళి గుట్టుచప్పుడు కాకుండా చేశాడు. పెద్దదాని పెళ్ళికి పిలవొచ్చినప్పుడు నాకు శైత్యభారంగా ఉంది.

"ఇంత జబ్బుతో నువు పిల్లల్నేసుకుని ఏం బయలుదేరతావు గాని, చదివింపు లేవైనా ఉంటే ఇప్పుడే నా మొహాన పారెయ్యి. ఆ పురోహితుడిచేత నీ పేరు చెప్పిస్తాను," అన్నాడు బావ. ("ఇంత జలుబుతో" అనే ఓ వేళ బావ అన్నాడేమో, నాకు "జబ్బు" అన్నట్టుగా నే వినిపించింది. అందుచేత చిత్రగుప్తుడు నన్ను క్షమించుగాక!)

ఓ యాభై చేతిలో పెట్టి పంపాను. దాంతోనే బావ పెళ్ళిఖర్చు గడిపేశాడా అని నా అనుమానం.

రెండోపిల్ల పెళ్ళికి పిలవడానికి వచ్చినప్పుడు, "ఒరే, నువు పెద్దదాని పెళ్ళికి రాలేదు. ద్వితీయ విఘ్నం చేస్తావా ఏం?'' అన్నాడు. కావాలనే అన్నాడో, మాట వరసగా అన్నాడో నాకైతే తెలీదు.

"ఎందుకు చేస్తాను, బావా?" అన్నాను. పెళ్ళికి వెళ్ళలేదు. ఈసారి నూరు రూపాయ లిచ్చాను.

అసలుసంగతేమిటంటే, అందరికీ ఆడపిల్లలు బరువైతే మా బావ వాళ్ళ బరువును చాలా అవలీలగా దించేసుకునే తెలివితేటలు ప్రదర్శించాడు.

కాని గోపాలంగాడి భారం మహా మోస్తున్నట్టు కనబడ్డాడు. రెండోపిల్ల పెళ్ళికిముందే వాడిమీద దాడి ప్రారంభించాడు.

"వాడి మీద ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నాను. వెధవ నన్ను దగా చేసేట్టున్నాడు. అసలు వాడో అయిదేళ్ళు ముందు పుట్టాలిసింది. అయిదేళ్లాలిశ్యంగా పుట్టాడు. నా చేతి కక్కరకు రావటం అయిదేళ్ళు ఆలిస్య మవుతుందా, కాదా? మొదటి సంతానంగా అఘోరిస్తే నాకు సంసారభారం అయిదేళ్లు తగ్గేదిగద. మాట్లాడవేం?"

"ఏం మాట్లాడను, బావా? మొదటి సంతానం అంతచురుగ్గా ఉండరంటారు."

"ఏడిసిన ట్లుంది! ఏడిచి మొహం కడుక్కున్నట్టుంది. నేను మొట్ట మొదటి సంతానమే!''

'అంచేతే'... అనబోయి మానేశాను.

"వీడు మూడో సంతానమై ఏం అఘోరిస్తున్నా డంటావు? లెక్కలు సున్నా! అన్నీ సున్నాయే! ఈక్షణం చదివింది మరుక్షణం మరిచిపోతాడు."

"కొంచెం మతిమరుపేమో?"

"వెధవకి సినిమా పాటలన్నీ గ్యాపకం ఉంటాయేం? మతిమరుపు కాదు, మాయరోగం. చూస్తాను, చూస్తాను, గొడ్లవెనక పంపిస్తాను.''

మా బావను చూస్తే జాలేసింది. బడిపంతులుకొడుకు చదువులో బండ అంటే కొంచెం పరువు తక్కువేమరి. కొడుక్కు చెప్పలేని చదువు ఊళ్లో పిల్లల కేం చెబుతా డంటారు నలుగురూ. కాని బావ మాటల్లో నాకాటే నమ్మకం కుదరలేదు. గోపాలాన్ని చూస్తూనే ఉన్నానుగద. వాడు కాస్త పరధ్యానం మనిషేమోగాని, బండ అన్న అనుమానం నా కెన్నడూ కలగలేదు.

"ఈసారి శలవులకు వాణ్ణి పంపించు. వాడి గొడవేమిటో కాస్త నేనుకూడా చూస్తాను," అన్నాను.

గోపాలం ఒంటరిగా మొదటిసారి మా ఇంటి కొచ్చేటప్పటికి వాడికి ఏడో ఏడను కుంటాను. అంతకుముందే మా పెద్దపిల్లకు సంగీత పాఠాలు మొదలు పెట్టించాం. మా శకుంతల వాడీడుదే. వాడికన్న నలభై రోజులు ఎంతో చిన్న. ఇద్దరికీ ఈ సారి భలే దోస్తీ కలిసింది.

"బావ సినిమాపాటలు భలే పాడతాడు, నాన్నా. అచ్చు నాగయ్యల్లేనే పాడతాడు," అన్నది శకుంతల నాతో.

పాడమనటం వ్యవధిగా గోపాలం పాడాడు. వాడి గొంతు పాడేటప్పుడు చాలా శ్రావ్యంగా ఉంది. మా అక్కయ్య చిన్నతనంలో తుంగల చలపతి పాటలూ, రామనాథశాస్త్రి పాటలూ బాగా పాడేదని నాకు గుర్తు కొచ్చింది. ఇంకేం? గోపాలానికి తల్లినుంచి పాట అబ్బింది.

సంగీతం మేస్టరు వచ్చి మా అమ్మాయికి పాఠం చెప్పేటప్పుడు గోపాలం దరిదాపుల్లోనే ఉండి, దాని పాఠాలన్నీ తానుకూడా ఒప్పజెప్పేవాడు.

నా కనిపించింది — సంగీతం చెప్పిస్తే గోపాలానికి బాగా వస్తుందేమో! వాడు కూడా వాళ్ళ నాన్నల్లేనే ఎలిమెంటరీ స్కూలు నడపాలని ఎక్కడుంది?

"ఇక్కడే ఉండి చదువుతో బాటు సంగీతంకూడా నేర్చుకుంటావేమిట్రా?" అని అడిగితే, గోపాలం కళ్ళెగరేసి, "ఓ!" అన్నాడు.

కాని మా బావ చచ్చినా ఆ ఏర్పాటుకు ఒప్పుకో నన్నాడు.

"వాడి కున్న తెగులే సంగీతమైతే, దాన్ని పెంచుతానంటావేమిటి? ఆ సంగీతం పోయిననాడు వాడికి చదువొస్తుంది. పుస్తకం ముందేసుకుని కూనిరాగాలు తీస్తాడు కుంక! పుస్తకం ఏం వంటబట్టుతుంది?" అన్నాడు బావ.

"సరే నీయిష్టం," అన్నాను.

గోపాలం ఆ వేసవికి మా ఇంటికి మళ్ళీ వచ్చాడు. ఈసారి మా శకుంతల కృతులు పాడేస్తున్నది. మా ఇంట్లో రేడియోకూడా ఏర్పాటయింది.

మా శకుంతల అస్తమానమూ

రేడియోలోహిందీసినిమా పాటలు వినేది. దానికి — సహజంగా — తాను నేర్చుకునే కృతులకన్న, హిందీ సినిమా పాటలే బాగుండేవి. ("సహజంగా"అంటే నా మనస్తత్వాన్నిబట్టి అని అర్థం. నాకు తెలిసి నంత వరకూ ఈ మాటను అందరూ ఈ అర్థంతోనే వాడతారు.)

కొద్దిరోజులపాటు గోపాలంకూడా సినిమా పాటలు విని ఆనందించాడు. ఆనందించటమే కాదు, రెండుమూడుసార్లు విన్న పాటలను తిరిగి పాడేశాడు. మాశకుంతల ఆశ్చర్యం వర్ణనాతీతం.

"మీ ఇంటో రేడియో ఉందా? నువ్వీ పాటలు చాలా వందలసార్లు విన్నావు కదూ?" అని అది అమాయికంగా గోపాలాన్నడిగింది. వాడు లేదంటే నమ్మలేదు.

అంతకంటే చిత్రమేమంటే రెండు మూడు వారాలు గడిచాక గోపాలం శాస్త్రీయ సంగీతంముందు సినిమాపాటలేవీ ఆగవని ఖచ్చితంగా శకుంతలతో చెప్పేశాడు. మాపిల్ల పాడే కృతులు వాడికి కంఠతా వచ్చేశాయి.

"అబద్ధం కాదు, చెక్కూ. నువు నేర్చుకునే కృతులకన్న ఈ సినిమా పాటలేం గొప్ప?" అన్నాడు గోపాలం. ("శకుంతల"కు అపభ్రంశ రూపం "చెక్కు". అటువంటి అపభ్రంశాలు వాడి ఫాషను.)

ఇక్కడ ఒక్క విషయం ఒప్పేసుకోనివ్వండి. గోపాలం అన్న మాట నాకు వేదవాక్యమై, సంగీతంలో నాకుంటూ వచ్చిన అంతంత మాత్రపు అభిరుచిని సరయిన దారిలో పెట్టింది. ఈ ఒక్క విషయంలోనూ వాడు నాకు గురువు. ఈ సినిమా పాటలు పుబ్బలో పుట్టి మఖలో మాడిపోతూంటే కృతులు శతాబ్దాల తరబడి ఎందుకు బతికి ఉన్నాయో నాకు తెలిసేటట్టు చేసినవాడు గోపాలం.

వాడు సంగీత విద్వాంసుడు కాకూడదని నిర్ణయించిన వాడి తండ్రిగురించి నా అభిప్రాయం అడక్కండి — నాకన్న పెద్దవాడు.

తిరిగి స్కూళ్ళు తెరిచేసమయానికి మా బావ వాణ్ణి తీసుకుపోవటానికి వచ్చినప్పుడు నేను మళ్ళీ వాడి సంగీతంగురించి ప్రస్తావించి చూశాను.

మా బావ ఔరంగజేబల్లే సంగీతం అనగానే శివమెత్తిపోయాడు.

"బంగారం పారేసుకుంటున్నావు,

బావా!" అన్నాను.

"ఆ కాకిబంగారం నా కొద్దు. నాకసలే వాడంటే మండిపోతున్నది, నన్ను మరింత రెచ్చగొట్టకు. నీ మేనల్లుడిలో నీకంత నమ్మకం ఉంటే ఒక పని చెయ్యి. వాడెట్టాగూ నాకక్కరకు రాడు. నువు వాణ్ణి నీ ఇచ్ఛానుసారం పాడుచేసుకో. నీ కూతుర్నిచ్చి పెళ్ళిచెయ్. ఇల్లరికం ఉంచుకు తిండిపెట్టు. కట్నం ఇచ్చేదేదో ఇప్పుడే నా మొహాన పారెయ్యి," అన్నాడు బావ.

నాకు పెద్ద ఎసరే పెట్టాడు. తప్పించుకోవటానికి, ఒకదాని కొకటి అతక్కుండా కారణాలు దొర్లించేశాను. (నీవు నేర్పిన విద్యయే నీరజాక్ష!)

ఒక టేమిటంటే, శకుంతలను గోపాలాని కిస్తే వరహీన మవుతుంది. మా బావ తన కూతుళ్ళకు చేసినట్టే నేనుకూడా ఎడాదిలోపుగా పెళ్ళి చేస్తే, ఆ పెళ్ళి కూతురి పక్కన ఆ పెళ్ళికొడుకును చూసి అంతా నవ్వుతారు. అదీగాక మేనరికాలు చెయ్యటం చాలా తప్పు. పెట్టుకున్న వరసల ప్రకారం బావా మరదళ్ళే అయినా, రక్తసంబంధాన్నిబట్టి అన్నా చెల్లెళ్ళే. అటువంటివాళ్ళ మధ్య పెళ్ళిళ్ళు ఎంత మాత్రమూ కూడవు. మరో టేమిటంటే, రేపు నేను వాణ్ణి గొప్ప సంగీత విద్వాంసుణ్ణి చేసి, వాడు రెండుచేతులా వందలూ వేలూ సంపాదిస్తుంటే బావ ఈ మాట మీద ఉండడు. నా కొడుక్కు ఇల్లరికం ఉండే ఖర్మేమి టంటాడు.

మా బావ పెద్దగా నవ్వి, "ఎందు కింత ఉపన్యాసం? వాడు సంగీతం నేర్చి బిచ్చం కూడా ఎత్తుకోలేడని నీకూ తెలుసు. ఆ మాట అఘోరించరాదూ?" అన్నాడు.

ఆ తరవాత కొద్ది రోజులకే గోపాలం వ్యవహారం నా చెయ్యీ, మా బావ చెయ్యీకూడా దాటిపోయింది. గోపాలం ఫస్టుఫారం అందరికన్నా పెద్ద రాంకులో తప్పాట్ట. మా బావ వాణ్ణి స్పృహతప్పి పోయేట్టు కొట్టాట్ట. గోపాలం ఎవరితో చెప్పకుండా ఎక్కడికో లేచిపోయాట్ట.

"నేను నాన్నకన్న ఎక్కువ సంపాదించినదాకా ఉత్తరం కూడా రాయను," అని. ఆ పన్నెండేళ్ళ వెధవ కార్డు రాసినదాకా మా అక్కయ్య అన్నంకూడా తినకుండా ఏడుస్తూ కూర్చుందిట.

గోపాలం ఇంటికి రాలేదన్న మాటే గాని వాడి సంగతులు అప్పుడప్పుడూ తెలుస్తూనే ఉన్నాయి. వా డేదో నాటక సమాజంలో చేరాడని విన్నాను. ఆ నాటక సమాజంలో చేరి వాడు చేసిన ఘనకార్యం హోటలునుంచి టిఫిన్లు తీసుకురావటమూ, అడవాచాకిరీ చెయ్యటమూ మాత్రమేనని తరవాత తెలిసిందనుకోండి. వాడు ఎంగిలి పళ్ళాలు కడిగినా నా కేమీ నామోషీ లేదు. అంత చిన్నతనంలో వాణ్ణి వాడు పోషించుకోగలిగినందుకు సంతోషించాను.

ఈ దేశంలో కాకమరేదేశంలోనైనా వాడివంటి కుర్రాడికి మంచి అవకాశాలుండేవేమోనని అనుమానం నన్ను వదలలేదు. ఏమో? నాకుమటుకేం తెలుసు? ఇంతకన్నకూడా బడుగుదేశాలుండవచ్చు! అక్కడి కుర్రాళ్ళ జీవితం ఇంతకన్నకూడా దైవాధీనం కావచ్చు.

అయిదారేళ్ళ క్రితం మా గోపాలం మద్రాసు చేరినట్టు తెలిసింది. సినిమా ఛాన్సుల కోసం చూస్తున్నా డని ఎవరో చూచాయిగా అన్నారు.

మా అమ్మాయి కాలేజీలో చేరుతూనే సంగీతం మానేసింది. నేర్చుకున్నంతవరకు బాగానే పాడుతుంది.

ఒకనాడది రేడియో వింటూ, "ఆ గొంతు బావదల్లే ఉంది," అన్నది. ఏదో పాటల నాటకం. నాటకంచివర చెప్పిన పేర్లలో వి. గోపాలరావు అనే పేరుకూడా ఉంది. మా మేనల్లుడే అయుండాలి. నేను గొంతు ఏ మాత్రమూ గుర్తించలేదు. కాని మా శకుంతల గుర్తించింది.

ఆ తరవాత అప్పుడప్పుడూ మద్రాసు రేడియో కేంద్రం పాటల నాటకాల్లో వాడి గొంతు వింటూ వచ్చాం.

రెండేళ్ళక్రితం మా శకుంతల పెళ్ళి అయినప్పుడు గోపాలం ఆకాశంనుంచి ఊడిపడ్డట్టుగా దిగాడు. మనిషి పూర్తిగా మారిపోయాడు.

రేడియోలో వాడు పాడినప్పుడల్లా విధిగా వింటున్నామని చెప్పాం. (మేం విన్నది మొత్తం మూడుసార్లే. కాని అలా అంటే వాడు సంతోషిస్తాడని!)

"అవునుగాని, గోపాలం, శాస్త్రీయ సంగీతం సాధన చేశావా?" అన్నాను.

"ఎందుకొచ్చిన శాస్త్రీయ సంగీతంతే, మామయ్యా? ఎవడిక్కావా లది?"

"ఇంతకూ నీవు మద్రాసులో ఏం చేస్తున్నావు? ఎట్లా గడుస్తున్నది?" అన్నాను.

"ఒక మ్యూజిక్ డైరెక్టరు దగ్గిర అసిస్టెంటుగా పనిచేస్తున్నాను. ఎప్పుడన్నా రేడియోవాళ్ళు పిలుస్తారు. ఫరవా లేదు. ఒకటి రెండు డబ్బింగు పిక్చర్లఛాన్సు తగిలింది. కాస్త డబ్బు బాంకులో వేసుకున్నానుకూడా," అన్నాడు గోపాలం.

డబ్బు బాంకులో వేసుకున్నానంటే రెండొందలో, మూడొందలో అనుకున్నాను. కాని కిందటేడు గోపాలం చేసిన ఫీట్లు తెలియవచ్చాయి. పట్నానికి పదిహేనుమైళ్ళ దూరంలో గోపాలమూ, ఇంకోడూ కలిసి ఆరెకరాలు కొని, ప్లాట్లు వేసి ఇళ్ళస్థలాలకింద అమ్మి, చెరొక యాభైవేలూ చేసుకున్నారట; చెరో వెయ్యిగజాలూ తమ సొంతానికి ఉంచుకున్నారట. అక్కడికి అయిదారు మైళ్ళ దూరాన గోపాలం పదెకరాలు కొని, బావి తవ్వించి, పంపుసెట్టు పెట్టి, సమస్తమైన కూరలూ, పువ్వులూ పండించి, నెలకో అయిదారు వందలు సంపాదిస్తున్నాడు. వాడికి పెళ్ళి అయింది. ఒక ఆడపిల్ల కూడానూ. తన సొంత స్థలంలోనే మంచి ఇల్లూ, తోటా ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. ఇప్పుడు సినిమా గొడవ లేమీ లేవు. ఇటీవలనే తాంబరానికి మూడు మైళ్ళ దూరాన మరో పదెకరాలు కొని, ఇళ్ళస్థలాలుగా అమ్ముతున్నాడని తెలిసింది. మహాబలిపురం వెళ్లేదారిలో కూడా ఏవో స్థలా లమ్ముతున్నా రనీ, అందులో వాడికో భాగం ఉందనీ వింటున్నా. కనక, అయ్యా—దైవాధీనపు జీవితం! ✻